

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРАВОСУДДЯ**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан юридичного факультету

Г.О. Коломоєць
(ініціали та прізвище)

«05» вересня 2017 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФОПД 3.42 «СУДОВА МЕДИЦИНА ТА ПСИХІАТРІЯ»

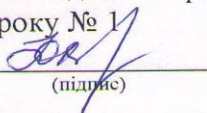
(шифр і назва навчальної дисципліни)

підготовки бакалаврів

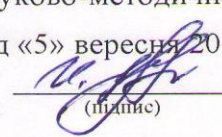
напряму підготовки 6.030401 «Правознавство»

2017-2018 навчальний рік

Робоча програма «Судова медицина та психіатрія» для студентів напряму підготовки 6.030401 «Правознавство»
«28» серпня 2017 року – 10 с.

Розробник: Шалдирван П.В., к.ю.н., доцент кафедри кримінального права та правосуддя
Робоча програма затверджена на засіданні кафедри кримінального права та правосуддя
Протокол від «29» серпня 2017 року № 1
В.о. завідувача кафедри (підпис) (Ю.В. Пирожкова)
(ініціали та прізвище)
«29» серпня 2017 року

Схвалено науково-методичною радою юридичного факультету

Протокол від «5» вересня 2017 року № 1
Голова (підпис) (І.В. Єна)
(ініціали та прізвище)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 2	Галузь знань 0304 – Право	нормативна	
		Цикл дисциплін загальнопрофесійної підготовки	
Розділів – 2	Напрямок підготовки 6.030401 «Правознавство»	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 72		4-й	5-й
		Лекції	
		12 год.	4 год.
		Практичні заняття	
		10 год.	4 год.
		Самостійна робота	
		50 год.	73 год.
		Вид підсумкового контролю:	
		залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни: дати студентам основні теоретичні пізнання і необхідні практичні навички з судової медицини та психіатрії, необхідні для правильного і своєчасного призначення судово-медичної та судово-психіатричної експертиз, правильного формулювання їх цілей та забезпечення всіма необхідними даними на підекспертну особу, а також грамотного трактування висновків експертизи та психіатрії.

Завдання навчальної дисципліни:

- сприяти поглибленню і закріпленню теоретичних знань, прищепленню навичок самостійної роботи з літературою, виступу перед аудиторією, умінню вести дискусію з спірних питань, відстоювати і аргументовано захищати свою позицію;

- формувати вміння враховувати особливості кожного конкретного випадку і уміти збирати настільки повний матеріал, щоб у судово-медичного експерта при подальшому

вирішенні поставлених перед ним питань не залишалося ніяких неясностей відносно даних, які надали органи дізнання або досудового слідства;

- формувати подальше поглиблення придбаних юридичних знань, наповнення таких юридичних понять як неосудність, недієздатність, примусові заходи медичного характеру конкретним змістом шляхом вивчення основних теоретичних положень сучасної судової психіатрії, існуючої відносно психічно хворих законодавчої бази і безпосереднього знайомства з предметом судової психіатрії – психічно хворим, як суб'єктом правовідносин і його юридичне значущою поведінкою.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

- предмет, систему, задачі, методи і об'єкти судової медицини;
- процесуальні і організаційні питання судово-медичної експертизи;
- сучасні можливості судової медицини.
- види і механізм утворення пошкоджень, викликаних механічними чинниками;
- ознаки розладу здоров'я від кисневого голодування, електрики,
- різкої зміни атмосферного тиску, низьких і високих температур, хімічних чинників;
- порядок і правила огляду трупа на місці його виявлення;
- ознаки клінічної і біологічної смерті;
- організаційно-методичні основи проведення СПЕ;
- клініку психічних та поведінчих розладів, які найчастіше зустрічаються в судово-психіатричній практиці;
- перелік всіх необхідних питань, що виносяться на дозвіл СПЕ по конкретній кримінальній або цивільній справі;
- методику об'єктивної оцінки висновків СПЕ і подальшого використання їх у своїй роботі;
- принципи роботи СПЕК і психіатричних лікарень, які здійснюють примусове лікування.

вміти:

- використовувати теоретичні знання тем курсу;
- правильно формулювати питання, що дозволяються під час судово-медичної експертизи смерті від гострих, тупих предметів, вогнепальної зброї, при падінні з висоти і при транспортній травмі, від кисневого голодування, електричного струму, крайніх температур та від хімічних чинників;
- скласти протокол огляду місця події;
- провести науковий аналіз судово-медичних даних для розробки слідчих версій і реалізації оперативно-розшукових заходів.
- скласти необхідні питання, що виносяться на дозвіл СПЕ по конкретній кримінальній або цивільній справі;
- відрізнити психічну норму від психічних та поведінчих розладів, які найчастіше зустрічаються в судово-психіатричній практиці;
- правильно поводитись з особами, які виявляють ознаки психічних поведінчих розладів;
- об'єктивно оцінити висновки СПЕ для подальшого використання у своїй роботі;
- контролювати роботу СПЕК і психіатричних лікарень, які здійснюють примусове лікування.

3. Програма навчальної дисципліни

Розділ I. Основи судової медицини

Тема 1. Предмет і завдання судової медицини. Правові, процесуальні та організаційні основи судово-медичної експертизи.

Тема 2. Розлад здоров'я і смерть від різних видів зовнішньої дії.

Тема 3. Смерть і трупні явища. Судово-медична експертиза трупа.

Тема 4. Судово-медична експертиза живих осіб. Судово-медична експертиза речових доказів з об'єктами біологічного походження.

Розділ II. Основи судової психіатрії

Тема 1. Введення в курс судової психіатрії. Організаційно-правові положення судово-психіатричної експертизи (СПЕ)

Тема 2. СПЕ у кримінальному та цивільному процесах. Примусові та не примусові заходи медичного характеру

Тема 3. Оцінка акта судово-психіатричної експертизи.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тематичних розділів і тем	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		л	пр	с.р.		л	пр	с.р.
1	2	3	4	6	7	8	9	11
Розділ 1. Основи судової медицини								
Тема 1. Предмет і завдання судової медицини. Правові, процесуальні та організаційні основи судово-медичної експертизи	9	1	1	7	7	-	-	7
Тема 2. Розлад здоров'я і смерть від різних видів зовнішньої дії	10	1	1	8	11	1	-	10
Тема 3. Смерть і трупні явища. Судово-медична експертиза трупа	14	2	2	10	15	1	1	13
Тема 4. Судово-медична експертиза живих осіб. Судово-медична експертиза речових доказів з об'єктами біологічного походження	14	2	2	10	14	-	1	13
Разом за розділом 1	47	6	6	35	47	2	2	43
Розділ 2. Основи судової психіатрії								
Тема 5. Введення в курс судової психіатрії. Організаційно-правові положення судово-псих. експертизи (СПЕ)	9	2	2	5	12	1	1	10
Тема 6. СПЕ у кримінальному та цивільному процесах. Примусові та не примусові заходи медичного характеру	9	2	2	5	12	1	1	10
Тема 7. Оцінка акта судово-психіатричної експертизи	7	2	-	5	10	-	-	10
Разом за розділом 2	25	6	4	15	34	2	2	30
Усього годин	72	12	10	50	81	4	4	73

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денне від.	заочне від.
1	Предмет і завдання судової медицини. Правові, процесуальні та організаційні основи судово-медичної експертизи	1	-
2	Розлад здоров'я і смерть від різних видів зовнішньої дії	1	-
3	Смерть і трупні явища. Судово-медична експертиза трупа	2	1
4	Судово-медична експертиза живих осіб. Судово-медична експертиза речових доказів з об'єктами біологічного походження.	2	1
5	Введення в курс судової психіатрії. Організаційно-правові положення судово-психіатричної експертизи (СПЕ)	2	1
6	СПЕ у кримінальному та цивільному процесах. Примусові та не примусові заходи медичного характеру	2	1
7	Оцінка акта судово-психіатричної експертизи	2	-
	Разом	12	4

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денне від.	заочне від.
1	Предмет і завдання судової медицини. Правові, процесуальні та організаційні основи судово-медичної експертизи	1	-
2	Розлад здоров'я і смерть від різних видів зовнішньої дії	1	-
3	Смерть і трупні явища. Судово-медична експертиза трупа	2	1
4	Судово-медична експертиза живих осіб. Судово-медична експертиза речових доказів з об'єктами біологічного походження.	2	1
5	Введення в курс судової психіатрії. Організаційно-правові положення судово-психіатричної експертизи (СПЕ)	2	1
6	СПЕ у кримінальному та цивільному процесах. Примусові та не примусові заходи медичного характеру	2	1
7	Оцінка акта судово-психіатричної експертизи	-	-
	Разом	10	4

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денне від.	заочне від.
1	Предмет і завдання судової медицини. Правові, процесуальні та організаційні основи судово-медичної експертизи	7	7
2	Розлад здоров'я і смерть від різних видів зовнішньої дії	8	10
3	Смерть і трупні явища. Судово-медична експертиза трупа	10	13
4	Судово-медична експертиза живих осіб. Судово-медична експертиза речових доказів з об'єктами біологічного	10	13

	походження.		
5	Введення в курс судової психіатрії. Організаційно-правові положення судово-психіатричної експертизи (СПЕ)	5	10
6	СПЕ у кримінальному та цивільному процесах. Примусові та не примусові заходи медичного характеру	5	10
7	Оцінка акта судово-психіатричної експертизи	5	10
	Разом	50	73

Індивідуальне завдання

№ з/п	Назва теми	Вид індивідуального завдання
1	Предмет та задачі, процесуальні основи та організація	тести, схеми, бібліографія, реферат
2	Загальна танатологія. Вмирання та смерть. Ранні та пізні трупні зміни.	тести, схеми, бібліографія, реферат
3	Транспортна травма.	тести, схеми, бібліографія
4	Вогнепальна травма.	тести, схеми, задачі, бібліографія
5	Механічна асфіксія.	тести, схеми, бібліографія, реферат
6	Ураження іонізуючим випромінюванням.	тести, схеми, задачі, бібліографія
7	Загальна травматологія.	тести, схеми, задачі, бібліографія
8	Судово-медична експертиза речових доказів.	тести, схеми, задачі, бібліографія
9	Судово-медична експертиза живих осіб.	тести, схеми, задачі, бібліографія
10	Ураження електричним струмом.	тести, схеми, задачі, бібліографія

8. Вид контролю і система накопичення балів

Шкала оцінювання: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою
		Залік
A	90 – 100 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	
C	75 – 84 (добре)	
D	70 – 74 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)	
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)	

Об'єктом рейтингового оцінювання знань студентів є програмний матеріал дисципліни, засвоєння якого перевіряється під час контролю.

Критерії комплексного оцінювання доводяться до студентів на початку викладання навчальної дисципліни.

Підсумкове оцінювання рівня знань студентів здійснюється на основі результатів поточного контролю (ПК) та підсумкового контролю знань студентів (ПКЗ) за **100-бальною шкалою**.

Завдання **ПК** оцінюються в діапазоні від **0 до 60 балів**.

ПКЗ оцінюються в діапазоні від **0 до 40 балів**. ПКЗ проводиться у формі заліку з ключових питань, що потребують творчої відповіді та уміння синтезувати знання з даного предмета з сучасними соціальними і правовими проблемами оцінюються в діапазоні від **0 до 20 балів**. До залікового білета включаються, як правило, 3 питання. До ПКЗ входить індивідуальне завдання студентів, що оцінюється в діапазоні від **0 до 20 балів**.

	Вид контрольного заходу	Кількість контрольних заходів	Кількість балів за 1 захід	Усього балів
1.	Підготовка завдання самостійної творчої роботи	2	8	16
2.	Контрольне тестування	4	5	20
3.	Виступи, обговорення та дискусії на семінарських заняттях	8	3	24
4.	Індивідуальне завдання	1	20	20
5.	Залік	1	20	20
Усього		16		100

Критерії поточного контролю (ПК) (від 0 до 60 балів)

Бальна система застосовується для стимулювання активності студентів. Ця система балів вводиться з метою заохочування студентів до планомірної, систематичної роботи по вивченню теоретичного матеріалу, передбаченого даною дисципліною.

Критерії оцінювання на практичних заняттях:

3 бали виставляються студенту тоді, коли всі завдання виконані правильно, у відповідності до вимог;

2 бали виставляються студенту тоді, коли він виявляє розуміння основних понять, положень і фактів, проте завдання виконані не в повному обсязі або містять помилки;

1 бали виставляється студенту тоді, коли домашня підготовка та завдання виконані частково.

Критерії оцінювання контрольного тестування

Студент виконує **4 контрольні заходи**, які оцінюється – **максимум по 5 балів**.

Контроль складається з тестових завдань:

1. 100 – 90% правильних відповідей – **5 балів**.

2. 80 – 70% правильних відповідей – **4 бали**.

3. 60 – 50% правильних відповідей – **3 бали**.

4. 40 – 30% правильних відповідей – **2 бали**.

5. 20% правильних відповідей – **1 бал**.

Критерії оцінювання виконання і захисту студентом самостійної роботи (8 балів).

1. Цілісність, систематичність, логічна послідовність викладу матеріалу – **2 бали**.

2. Повнота розкриття питання – **1 бал**.

3. Уміння формулювати власне ставлення до проблеми, робити аргументовані висновки – **1 бал**.

4. Правильність оформлення роботи – **1 бал**.

5. Захист виконаного індивідуального завдання – **3 бали**:

3 бали – відповідь бездоганна за змістом, студент вільно володіє матеріалом, чітко і повно відповідає на запитання викладача;

2 бали – відповідь розкрита, студент вільно володіє матеріалом, але містить деякі неточності та помилки;

1 бал – студент у загальній формі орієнтується в матеріалі, відповідь неповна, поверхова.

Критерії підсумкового контролю знань студентів (ПКЗ)

(від 0 до 40 балів)

Критерії оцінювання виконання і захисту студентом індивідуального завдання (20 балів)

1. Цілісність, систематичність, логічна послідовність викладу матеріалу – **максимально 4 бали.**
1. Повнота розкриття питання – **максимально 4 бали.**
2. Уміння формулювати власне ставлення до проблеми, робити аргументовані висновки – **максимально 3 бали.**
3. Опрацювання сучасних наукових інформаційних джерел – **1 бал.**
4. Правильність оформлення роботи – **максимально 2 бали.**
5. Захист виконаного індивідуального завдання – **максимально 4 бали:**
 - 4 бали** – відповідь бездоганна за змістом, студент вільно володіє матеріалом, чітко і повно відповідає на запитання викладача;
 - 3 бали** – відповідь розкрита, студент вільно володіє матеріалом, але містить деякі неточності та помилки;
 - 2 бали** – відповідь повна, студент допускає помилки в основних питаннях;
 - 1 бал** – студент у загальній формі орієнтується в матеріалі, відповідь неповна, поверхова.
6. Виконання роботи на електронному носії **максимально 3 бали:**
 - 3 бали** – презентація роботи;
 - 2 бали** – електронний варіант тексту з рисунками та таблицями;
 - 1 бал** – рукописний варіант роботи.

Критерії оцінювання підсумкового контролю – заліку (20 балів).

Залік може проводитись для покращання оцінки, отриманої за результатами поточного рейтингового контролю.

Заліковий білет складається з трьох теоретичних питань.

Максимальний результат виконання залікового завдання оцінюється в 20 балів:

20 балів передбачає високий рівень знань і навичок: відповідь повна, логічна з елементами самостійності; вдало використовується вивчений матеріал при наведенні прикладів; відповідь підкріплюється посиланнями на додаткову літературу. Кожне питання оцінюється в 7 балів.

19 – 15 балів передбачає досить високий рівень знань і навичок: відповідь логічна, містить деякі неточності при формулюванні узагальнень, наведенні прикладів; наявні труднощі при формулюванні узагальнюючих висновків, слабка знання додаткової літератури.

14 – 10 балів передбачає наявність знань лише основної літератури, студент відповідає по суті на питання і в загальній формі розбирається в матеріалі, але відповідь неповна і містить неточності, порушується послідовність викладання матеріалу, виникають труднощі, застосовуючи знання при наведенні прикладів.

9 – 5 балів передбачає неповні знання студента основної літератури; студент лише в загальній формі розбирається в матеріалі, відповідь неповна і неглибока; недосить правильні формулювання, порушується послідовність викладення матеріалу, виникають труднощі при наведенні прикладів.

4 – 1 балів ставиться, коли студент не знає значної частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки при формулюванні та висвітленні понять, на додаткові питання відповідає не по суті, робить велику кількість помилок при відповіді.

0 балів ставиться, коли студент не розкрив поставлені питання, не засвоїв матеріал в обсязі, достатньому для подальшого навчання.

9. Рекомендована література

Основна:

1. Виноградов И.В. Томилин В.В. Судебная медицина. Учебник для средних специальных учебных заведений М.: Юрид. Лит., 1991.
2. Гавенко В.Л., Самардакова Г.О., Бачериков М.Є. Психіатрія і наркологія. К.: Здоров'я, 1993. – 187 с.
3. Жариков Н.М., Морозов Г.В., Хритинин Д. И. Судебная психиатрия. Учебник для ВУЗов. М.: ИнфраМ - Норма, 1997. – 425 с.
4. Марчук А.І. Судова медицина. Курс лекцій - Київ. Вид-во «Генеза», 1997.
5. Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 6 від 17 січня 1995 р. «Про розвиток та вдосконалення судово-медичної служби України».
6. Пауков В.С., Живодеров Н.Н. Судебная медицина и судебная психиатрия. Учебник для ВУЗов. М., 2000. Из-во Геотар Медицина. – 334 с.
7. Руководство по судебной психиатрии / Под ред. Морозова Г.В. Из-во Медицина. Москва, 1977.
8. Судебно-медицинская экспертиза: Справочник для юристов. - М.: Юрид. Лит., 1985.
9. Судова медицина. Підручник (за ред. А.С.Лісового). - К., Юрінком Інтер, 1999.
10. Судова медицина: Підручник (за ред. Концевич І.О., Михайличенка Б.В). - К.:МП "Леся", 1997.

Додаткова:

1. Антоян Ю.М., Бородин С.В. Преступность и психические аномалии. М.: Наука, 1987.
2. Бажанов М.И. Уголовное право Украины. Общая часть. Днепропетровск. "Пороги", 1992.
3. Білецький Є.М., Білецька Г.А. Судова медицина та психіатрія. Київ, Юрінком Інтер, 2004. 190 с.
4. Виноградов И.В. Применение положений судебной медицине в расследовании преступлений: Учеб. Пособ.- М., 1981.
5. Глазывин Ф.В., Шиханцев Г.Г. Практикум по судебной психиатрии. Белорусский государственный университет. Минск, 1977. – с. 421.
6. Диагностика смерти и определение давности ее наступления в судебно-следственной и судебно-медицинской практике. С.П. Дидковская и А.И. Марчук. -Киев, НИ и РИО КВШ МВД СССР, 1990.
7. Дідковська С.П. Огляд місця випадку при розслідуванні справ про насильну смерть. Київ, 1980
8. Дмитриев А.С., Клименко Т.В. Судебная психиатрия. М., 1996.
9. Жариков Н.М., Морозов Г.В., Хритинин Д.Ф. Судебная психиатрия. М., Изд. группа ИНФАРМ-НОРМА, 1997.
10. Завальнюк А.Х. Краткий словарь судебно-медицинских терминов. - Киев: Вища школа, 1992.
11. Завилянский И.Я., Блейхер В.М., Крук И.В., Завилянская Л.И. Психиатрический диагноз.- К.: Вища школа, 1989.
12. Кримінальне право Україні. Загальна частина. Харків. Право. 1997.
13. Лабораторные и специальные методы исследования в судебной медицине: практическое руководство (Под ред. В.И. Пашковой и В.В.Томилина). М.: Медицина, 1975.
14. Марчук А.І. Програмоване навчання в судовій медицині. - Київ: УАВС, 1994.
15. Марчук А.І. Судова психіатрія. К., 2003. Вид-во “Атіка”.
16. Осмотр места происшествия: Справочник следователя.- Л.: Юрид.лит., 1982.
17. Осмотр трупа на месте его обнаружения: Руководство для врачей. Под ред.

Матишева. - Л.: Медицина, 1989.

18. Петрухин И.Л. Экспертиза как средство доказывания в советском уголовном процессе. М., Юр.лит. 1964.

19. Полиашвили А.Я. Экспертиза в суде по уголовным делам. М., Юр.лит., 1973.

20. Пушкин А.А., Самойленко В.М., Подопригора А.А., Влас И.И. Гражданское право Украины в 2-х томах для ВУЗов МВД Украины, Харьков, Основа, 1994.

Інформаційні ресурси

1. www.nbuv.gov.ua – Національна бібліотека імені В.І. Вернадського
2. www.rsl.ru – Офіційний сайт російської державної бібліотеки
3. www.ligazakon.ua - Головний правовий портал України
4. www.rada.gov.ua – Офіційний сайт Верховної Ради України
5. www.expert.aaanet.ru – Азбука криміналістики
6. www.sudmed.ru – Форум судових медиків